

ПРОФІЛІ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я, 2023

Закарпатська область

Центр громадського здоров'я

Ресурси охорони здоров'я. Діяльність закладів охорони здоров'я

Кількість постійного населення Закарпатської області станом на 1 січня 2022 року (наявні офіційні дані) становила 1 241 643 особи, що складало 3,03 % від загального населення України. Із наведених даних випливає, що забезпеченість ресурсами охорони здоров'я та діяльність закладів охорони здоров'я є достатньою для нормального медичного функціонування області. Всі відповідні показники або перевищують частку населення області або несуттєво є меншими за цю частку, що можна пояснити як віддаленістю області від лінії бойових зіткнень армій України та РФ, так і притоком медичного персоналу з окупованих та прифронтових областей.

Показник	Україна	Закарпатська обл.	%
Кількість населення	40 997 698	1 241 643	3,03
Число лікарняних закладів	1 096	35	3,19
Загальне число ліжок	228 351	6 741	2,95
Число закладів, які надають амб.-поліклінічну допомогу	2 307	68	2,95
Число амб.-поліклінічних закладів, які мають денні стаціонари	1 202	28	2,33
Число ліжок в денних стаціонарах	32 904	1 131	3,44
Проліковано хворих в денних стаціонарах	1 203 745	50 458	4,19
Кількість викликів швидкої медичної допомоги	4 660 255	147 533	3,17
Загальна чисельність лікарів (без зубних)	133 237	3 906	2,93
Загальна чисельність середнього мед.персоналу	229 368	6 859	2,99

Питома вага показників регіону в Україні за 2023 р., %

Підсумки пандемії COVID-19 в Україні та регіоні 2020-2023 роках

З березня 2020 по червень 2023 року як в цілому в Україні, так і в Закарпатській області тривала пандемія COVID-19. За цей період в регіоні було зареєстровано 130 309 підтверджених випадків цієї інфекції або 2,34 % від всіх випадків в Україні, що трохи менше частки населення області в структурі населення кра-

їни. Це може вказувати як на дещо меншу природну інтенсивність циркуляції збудника в області, ніж в середньому по Україні, так і на менш якісні заходи з виявлення випадків COVID-19. Щодо кількості померлих, то в області % померлих менше % населення області в структурі населення країни. При цьому летальність в області (2,21 %) більше від летальності в цілому по Україні (2,02 %).

Примітним є те, що летальність медпрацівників в області в 1,3 рази менша, ніж відповідний загально-український показник.

Показник	Україна	Закарпатська обл.	Питома вага, %
Кількість підтверджених випадків COVID-19, всього	5 562 748	130 309	2,34
Померло від COVID-19, всього	112 481	2 880	2,56
Летальність сукупного населення від COVID-19, %	2,02	2,21	–
Кількість випадків COVID-19 серед медпрацівників	154 637	5 398	3,49
Кількість померлих від COVID-19 серед медпрацівників	1 256	34	2,71
Летальність медпрацівників від COVID-19, %	0,81	0,63	–
Питома вага (%) щеплених від COVID-19 серед тих, хто захворів з початку вакцинації	17,1	24,2	–

Найбільш поширені інфекційні захворювання регіону

Групою інфекційних захворювань з найбільшими показниками реєстрації як в Україні, так і в Закарпатській області є ГРВІ, які практично не відрізняються від показника України.

Серед інших респіраторних інфекцій в 2023 році в області високі показники мала скарлатина (вдвічі вище, ніж в цілому в Україні). Грип та вітряна віспа мали відчутно менші показники, ніж загалом в Україні.

Стан захворюваності на всі кишкові інфекції в Закарпатській області кращий, ніж в цілому в Україні – в середньому 1,5 рази менше, ніж загальноукраїнський показник. Зоонозна хвороба Лайма вдвічі менше показника України, але лептоспіроз – майже в 10 разів більше.

Аскаридоз в регіоні має показник захворюваності в 1,5 рази більший, ніж в цілому в Україні.

Інфекції	Україна, на 100 тис. нас.	Закарпатська обл., на 100 тис. нас.
ГРВІ	12 749,45	13 368,58
Грип	32,41	20,86
Вітряна віспа	96,64	75,38
Скарлатина	25,48	43,01
ГКІ встановленої етіології	52,93	30,04
ГКІ невстановленої етіології	70,01	47,52
Інші (зоонозні) сальмонельзи	10,76	6,12
Ротавірусний ентерит	7,32	4,67
Хвороба Лайма	11,98	6,44
Лептоспіроз	1,06	12,08
Аскаридоз	40,56	69,18

Захворюваність в регіоні та Україні за 2023 р.

Спалахи інфекційних захворювань в Україні та регіоні в 2023 р.

Кількість спалахів інфекційних захворювань в 2023 році у Волинській області становить 3,13% від їх загальної кількості в Україні, що не на багато більше частки населення області від загальної кількості населення України (3,03 %), але питома вага кількості випадків в межах зафіксованих спалахів становить 2,23 %, що є меншим від загального показника по Україні. Середня кількість випадків на 1 спалах (7,0) в регіоні менше від показника України (9,8). Таким чином, інтенсивність спалахів інфекційних хвороб в Закарпатській області суттєво відрізнялась від загального в Україні в кращий бік.

Звертає на себе увагу та обставина, що відсоток лабораторно підтверджених випадків інфекційних хвороб в межах спалахів в регіоні становив 41,40 %, тобто суттєво менше, ніж загальноукраїнський показник (78,3%).

Звертає на себе увагу та обставина, що відсоток лабораторно підтверджених випадків інфекційних хвороб в межах спалахів в регіоні становив 46,20 %, тобто суттєво менше, ніж загальноукраїнський показник (78,3%).

Показник	Україна	Закарпатська обл.	Питома вага, %
Кількість спалахів, всього	64	2	3,13
Кількість випадків в межах зафіксованих спалахів	627	14	2,23
Середня кількість випадків на 1 спалах	9,80	7,00	–
Захворюваність на 100 000 населення в межах спалахів	1,53	1,12	–
Лабораторно підтверджені випадки інфекційних хвороб у межах спалахів, %	78,30	21,40	–
Питома вага спалахів кишкових інфекцій, %	89,10	100	–

Соціально значущі інфекційні хвороби

Туберкульоз (ТБ)

В 2023 році в області захворюваність на ТБ (нові випадки + рецидиви) та смертність від нього були вдвічі вищими, ніж в цілому в Україні, але захворюваність на ТБ у поєднанні з ВІЛ-інфекцією була вдвічі меншою, ніж загалом в Україні. При цьому показник захворюваності на ТБ в області серед дитячого населення (0-14 років) майже не відрізнявся від загальноукраїнського показника дитячої ТБ-захворюваності (10,3 на 100 тис. нас. проти 10,4 на 100 тис. нас. в Україні).

Загалом виражено вищі показники інцидентності та смертності в області в порівнянні із загальноукраїнськими показниками не корелюють з тим фактом, що показники ефективності лікування ТБ практично не відрізняються (або мало відрізняються) від аналогічних загальнонаціональних показників і були в межах від 61,1 % до 76,5 % в області проти 63,2–77,5 % в Україні.

Показник	Україна	Закарпатська обл.
Захворюваність на ТБ (нові випадки + рецидиви), на 100 тис. нас.	48,4	74,1
Захворюваність на ТБ у поєднанні з ВІЛ (нові випадки+рецидиви), на 100 тис. населення	8,2	3,5
Захворюваність на ТБ серед дітей віком 0-14 років (нові випадки+рецидиви), на 100 тис. нас.	10,4	10,3
Смертність від ТБ сукупного населення, на 100 тис. нас.	6,9	14,2
Ефективність лікування (нові випадки + рецидиви ТБ), %	77,5	76,5
Ефективність лікування (нові випадки + рецидиви ТБ/ВІЛ), %	64,5	62,1
Ефективність лікування (МЛС-ТБ), %	63,2	61,2

Показники ТБ у Закарпатській області та Україні за 2023 р.

ВІЛ/СНІД

В 2023 році в Закарпатській області на обліку знаходилось 1070 осіб з ВІЛ-інфекцією, з яких 130 було вперше виявлено у цьому ж році, що становить відповідно 0,68 % та 1,01 % від показників по Україні.

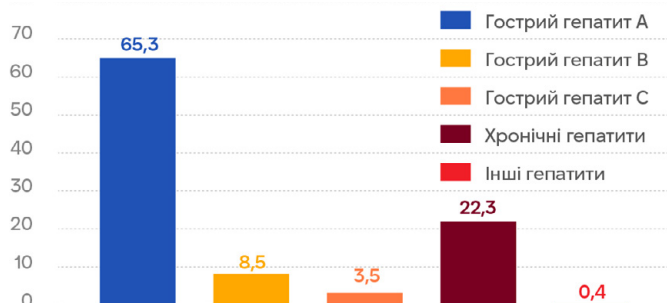
Кількість нововиявлених хворих на СНІД становить 37 осіб, тобто 1,1 % від показника по Україні. Слід зазначити, що у 2023 році число нових смертей від СНІДу в області становило 1 випадок. Це 0,06 % від всіх випадків смертей безпосередньо від СНІДу по всій Україні.

Показник	Україна	Закарпатська обл.	%
Кількість населення	40 997 698	1 241 643	3,03
Число нових випадків ВІЛ-інфекції	12 914	130	1,01
Число нових випадків СНІДу	3 351	37	1,10
Число нових смертей від СНІДу	1 717	1	0,06
Кількість ЛЖВ на обліку	157 435	1 070	0,68

Вірусні гепатити

В 2023 році у Волинській області було зареєстровано 484 випадки вірусних гепатитів, що становить 4,87 % від показника по Україні. В структурі переважну більшість становить вірусний гепатит А – 65,3 %.

Хронічні гепатити, гострі гепатити В, С та інші гепатити складають 22,3 %, 8,5 %, 3,5 % та 0,4 % відповідно.

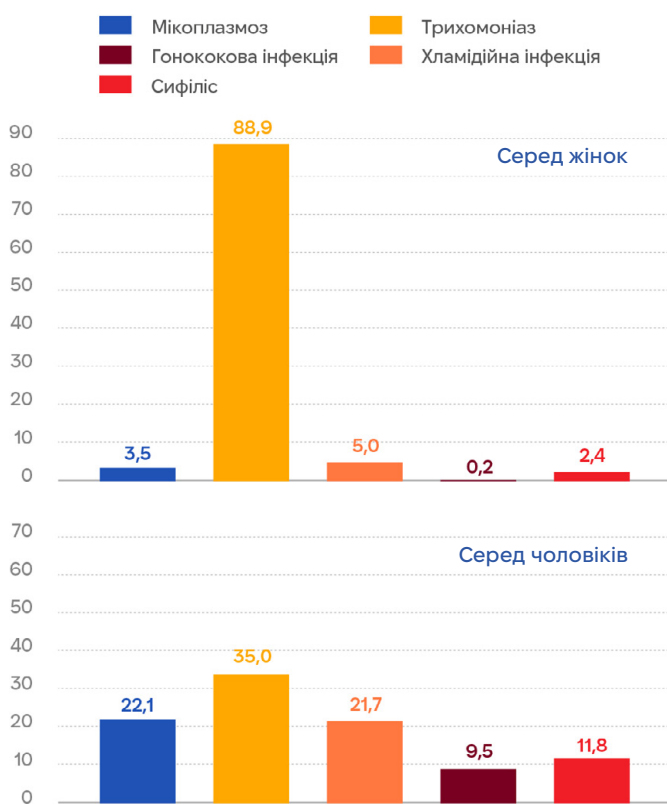

Структура захворюваності на вірусні гепатити у 2023 р., %

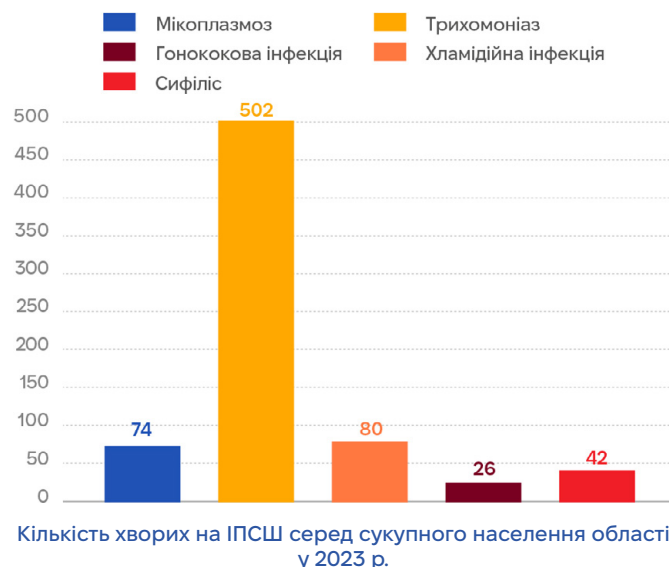
Інфекції, що передаються статевим шляхом (ІПСШ)

В 2023 році у Вінницькій області було зафіксовано 724 випадки захворювання на п'ять ІПСШ-нозологій серед сукупного населення, з яких більше 98 % припадає на дорослих (18 років+). Найбільше (502 особи) захворіли на трихомоніаз, що становить 69,3 % від усіх випадків ІПСШ.

Найбільше випадків ІПСШ було зареєстровано серед жінок – 461 випадків проти 263 серед чоловіків. І у чоловіків, і у жінок найчастіше реєструвались випадки трихомоніазу. Сифіліс, гонококова інфекція, хламідійна інфекція та мікоплазмоз: у чоловіків – 11,8 %, 9,5 %, 21,7 % та 22,10 % відповідно, у жінок – 2,4 %, 0,2 %, 5,0 % та 3,5 % відповідно.

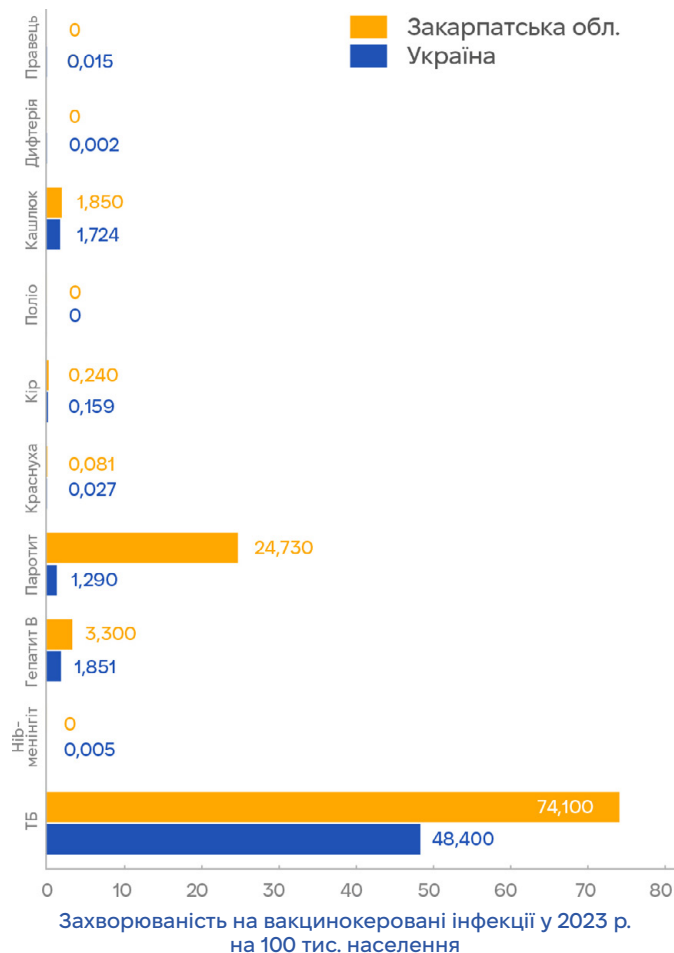
Структура захворюваності на ІПСШ у 2023 р., %

Кількість хворих на ІПСШ серед сукупного населення області у 2023 р.

Захворюваність на вакциновані інфекції в 2023 році

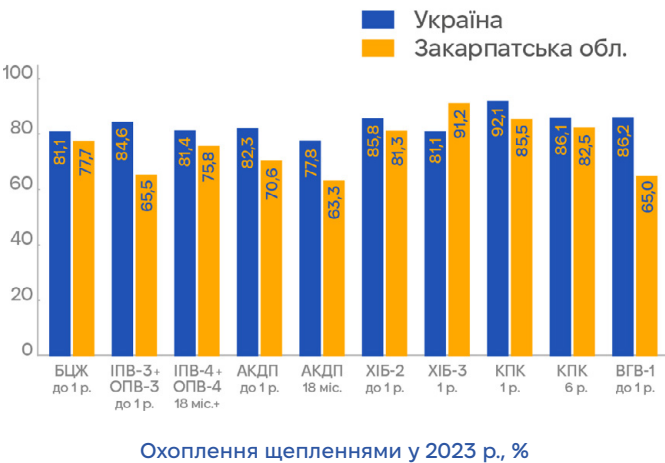
В 2023 році в Закарпатській області епідемічна ситуація з вакцинованими інфекціями найбільш несприятливою була по туберкульозу, оскільки показник захворюваності в області в 1,5 разів перевищував загальний показник по Україні. Щодо інших вакцинованих інфекцій, то ситуація в області є відносно несприятливою: гепатит В та кашлюк несуттєво перевищували загальнонаціональну захворюваність, але паротит перевищував в 19 разів. Ніб-менінгіт, краснуха, дифтерія та правець взагалі не реєструвались. Кір перевищив показник України в 1,5 рази.

Захворюваність на вакциновані інфекції у 2023 р. на 100 тис. населення

Вакцинація

Порівняно із загальними показниками в Україні в Закарпатській області не надто високі показники охоплення щепленнями – лише одному щепленню (ХІБ-3), що передбачені календарем щеплень, рівень охоплення більше (91,2 %), ніж в Україні в цілому (81,1 %).
За іншими щепленнями охоплення в області знаходиться лише на рівні 65–85,5 %.

Злоякісні новоутворення

В 2023 році в Закарпатській області на обліку перебувало 26 441 хворий на злоякісні новоутворення, що становить 2,21 % від кількості по Україні. В 2023 році було виявлено 3075 випадків захворювань на злоякісні новоутворення, що становить 11,63 % від кількості хворих, що перебували на обліку в Вінницькій області. Серед виявлених нових випадків захворювань майже однакова кількість як жінок (47,19 %), так й чоловіків (52,81 %), але серед померлих більше було чоловіків (62,41 %).
Натомість в області смертність від злоякісних новоутворень серед чоловіків (183,22 на 100 тис. населення)

відчутно переважала смертність серед жінок (102,24 на 100 тис. населення), що, ймовірно, може вказувати на більш пізнє звернення чоловіків за медичною допомогою. Обтяжуючим фактором для лікування є виявлення злоякісних новоутворень на пізніх стадіях, так в області на 3-й і 4-й стадіях у 2023 році було виявлено 36,2 % нових випадків.

Розлади психіки внаслідок вживання психоактивних речовин

В 2023 році у Вінницькій області під наглядом перебувало 25 104 особи з розладами психіки та поведінки від уживання психоактивних речовин, з яких 7 527 осіб були охоплені відповідним лікуванням (29,98 %). В Закарпатській області в етіологічній структурі хворих під наглядом переважали особи, які вживали алкоголь (93,44 %), опіоїди (2,43 %), інші психоактивні речовини (3,97 %) та канабіоїди (0,16 %).
В 2023 році в Закарпатській області вперше взято під нагляд 1245 осіб з розладами психіки та поведінки від уживання психоактивних речовин. В етіологічній структурі виявлених хворих переважали особи, які вживали алкоголь (94,7 %), інші психоактивні речовини (4,9 %), канабіоїди (0,24 %) та опіоїди (0,16 %).

Через уживання:		Взято під нагляд з уперше встановленим діагнозом	% серед вперше виявлених в етіологічній структурі	Перебуває під наглядом на кінець звітного року	% в етіологічній структурі серед осіб, що перебувають під наглядом	Охоплені лікуванням, усього	% охоплених лікуванням серед осіб під наглядом
алкоголю всього	Україна	38 312	76,08	441 862	82,66	170 073	38,49
	Область	1 179	94,70	23 458	93,44	6 921	29,50
опіоїдів всього	Україна	4 791	9,51	46 306	8,66	22 854	49,35
	Область	2	0,16	611	2,43	193	31,59
канабіоїдів всього	Україна	1 409	2,80	14 333	2,68	4 217	29,42
	Область	3	0,24	39	0,16	9	23,08
інших психоактивних речовин – всього	Україна	5 845	11,61	32 022	5,99	12 031	37,57
	Область	61	4,90	996	3,97	404	40,56
разом	Україна	50 357	100	534 523	100	209 175	39,13
	Область	1 245	100	25 104	100	7 527	29,98

Етіологічна структура розладів психіки та поведінки від вживання психоактивних речовин, 2023 р.

Репродуктивне здоров'я жінок

В 2023 році в Закарпатській області було зафіксовано 9 116 пологів та народилося живими в лікарняних закладах 9 133 дітей, що становить відповідно 5,11 % та 5,08 % від кількості пологів і народжених в Україні. Материнська смертність в області становила 6,06 % від загальноукраїнської (в інтенсивних показниках 21,9 на 100 000 новонароджених проти 18,37 на 100 000 новонароджених загалом в Україні).

Малюкова смертність дітей у віці до 1 року в області склала 105 випадків (7,81 %) від 1 345 випадків по усій Україні або 11,5 дітей на 1 000 народжених живими проти 7,49 на 1 000 народжених живими загалом по Україні. Онкологічна захворюваність на найбільш поширені хвороби жіночої репродуктивної сфери в області реєструвалась наступним чином: рак жіночої молочної залози – 287 випадків, рак жіночих статевих органів всіх локалізацій – 377 випадки, в тому числі рак шийки матки – 141 випадок (або відповідно 2,28 %, 3,06 % та 4,76 % від кількості хворих в Україні).

Показник	Україна	Закарпатська обл.	%
Пологів всього	178 468	9 116	5,11
Материнська смертність	33	2	6,06
Абортів всього	42 683	1 398	3,28
Народилось дітей живими в лікарняних закладах	179 611	9 133	5,08
Померло дітей у віці до 1 року	1 345	105	7,81
Захворіло на рак жіночої молочної залози	12 568	287	2,28
Захворіло на рак жіночих статевих органів (всі локалізації)	12 311	377	3,06
В тому числі захворіло на рак шийки матки	2 964	141	4,76

ДТП та їх наслідки

В 2023 році в Закарпатській області було зафіксовано 469 ДТП з загиблими та/або травмованими особами (2,0 % від всієї кількості по Україні), в яких травмовано 543 особи і загинула 91 особа, що становить 1,8 % і 3,0 % відповідно від кількості по Україні.

Всього 121 ДТП зафіксовано із загиблими та/або травмованими пішоходами (1,9 % від всієї кількості по Україні), в яких загинуло 31 та травмовано 101 пішохода.

Всього 3 ДТП було скоєно з вини пішоходів (0,4 % від всієї кількості по Україні). В цих ДТП загинула 1 та ще 2 особи травмовано.

Резюме/рекомендації

Закарпатська область достатньо непогано забезпечена медичною інфраструктурою та медичними кадрами, оскільки показники медичних ресурсів або перевищують частку населення області в структурі населення України, яка становить 3,03 %, або є несуттєво меншими за цю частку. Також тягар на систему громадського здоров'я має відчутну тенденцію до зростання у зв'язку з повномасштабною війною з РФ, яка призвела до збільшення населення області в результаті його притоку з окупованих та прифронтових територій.

За підсумками пандемії COVID-19 вклад Закарпатської області в загальний показник зареєстрованих випадків становить 2,34 % від всіх випадків в Україні, що трохи менше частки населення області в структурі населення країни, а частка смертей від COVID-19 дорівнює 2,56 %, що також трохи менше частки населення області в структурі населення країни. При цьому летальність в області (2,21 %) більше від летальності в цілому по Україні (2,02 %). Загалом епідемічна ситуація по COVID-19 може вказувати на прийнятний рівень готов-

ності медичної інфраструктури до пандемічних загроз, але є необхідність у розвитку та подальшому вдосконаленні протипандемічного потенціалу системи громадського здоров'я області.

Профіль захворюваності регіону на найпоширеніші, зокрема, респіраторні інфекції (ГРВІ, вітряна віспа, скарлатина) та зоонозні інфекції (лептоспіроз) в порівнянні з показниками сукупного населення України є відносно сприятливим, але захворюваність на скарлатину та лептоспіроз в 2023 році була відповідно вдвічі та в 11 разів вищою, ніж в цілому в Україні. Щодо кишкових інфекцій в області ситуація є кращою, ніж в Україні. інтенсивність спалахів інфекційних хвороб в Закарпатській області була в середньому дещо меншою, ніж в цілому в Україні. Отже, при плануванні в регіоні протиепідемічних та профілактичних заходів щодо найпоширеніших інфекційних хвороб потрібно враховувати строкатість проявів епідемічного процесу та застосовувати диференційований підхід.

В 2023 році в Закарпатській області захворюваність на туберкульоз та смертність від нього були вдвічі ви-

щими, ніж в цілому в Україні. Показники захворюваності на інші соціально значущі інфекції (ВІЛ/СНІД, вірусні гепатити та ІПСШ) загалом в області мають незначне перевищення в порівнянні з Україною або не перевищують загальні показники по країні. Враховуючи, що в Україні загалом наявні високі показники захворюваності на ці соціально небезпечні інфекційні хвороби, то це вимагає впровадження нових та посилення вже існуючих профілактичних програм для зменшення захворюваності та тягаря соціально значущих інфекцій для населення області.

Як і в переважній більшості областей в Закарпатській області необхідні заходи для підвищення охоплення щепленнями дітей, оскільки охоплення по переважній більшості щеплень коливається в межах 65–85,5 %.

Близько 36,2 % злоякісних новоутворень в області виявляється на пізніх стадіях, що також потребує вжиття заходів з покращення виявлення онкозахворювань системою охорони здоров'я регіону, оскільки раннє виявлення злоякісних новоутворень збільшує шанси на успішне лікування та збільшує виживання хворих.

Враховуючи те, що серед розладів психіки внаслідок вживання психоактивних речовин в області в етіологічній структурі хворих переважали особи, які вживали алкоголь (93,44 %), то першочергово необхідним є лікування та реабілітація осіб з психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання саме алкоголю.

Материнська смертність в області була суттєво більшою за загальноукраїнський показник (21,9 на 100 000 новонароджених проти 18,37 на 100 000 новонароджених загалом в Україні). Також малюкова смертність дітей у віці до 1 року в області була вище загальноукраїнської (11,5 дітей на 1 000 народжених живими проти 7,49 загалом по Україні). Отже, доцільним є інтегрування в діяльність первинної ланки охорони здоров'я послуг з планування сім'ї, антенатального догляду, а також медико-соціальних послуг для підлітків та молоді з використанням принципу «дружнього підходу».

Для зменшення кількості ДТП та травмованих і/або загиблих в них та підвищення безпеки на дорогах потрібна роз'яснювальна робота серед населення та/або проведення інших відповідних заходів.

Список скорочень

ГРВІ	гострі респіраторні вірусні інфекції
ГКІ	гострі кишкові інфекції
ТБ	туберкульоз
ІПСШ	інфекції, що передаються статевим шляхом
Hib(XIB)	Інфекція, що викликається <i>Haemophilus influenzae type b</i>
ВГВ	Вірусний гепатит В

ДТП	дорожньо-транспортна пригода
КПК	кір, паротит, краснуха (вакцина)
АКДП	Адсорбована коклюшно-дифтерійно-правцева (вакцина)
БЦЖ	Бацила Кальмета-Жерена (вакцина)
ІПВ	Інактивована поліомієлітна вакцина
ОПВ	Оральна поліомієлітна вакцина

В даній публікації були використані дані:

Центру громадського здоров'я МОЗ України
 Державної служби статистики України
 Національного канцер-реєстру України
 Департаменту патрульної поліції Національної поліції України
 Державної служби України з питань праці

 www.phc.org.ua
 www.ukrstat.gov.ua
 www.ncru.inf.ua
 www.patrolpolice.gov.ua
 www.dsp.gov.ua